

Idrottsstaden Falun i filatelin

av Ulla Lundqvist

Inledning

Falun är känt som en gruvstad för de flesta i Sverige. Det som inte alla känner till är att Falun på mitten av 1600-talet var landets andra stad efter Stockholm. Stora Kopparberget, som då var det vanliga namnet, var Europas största arbetsplats och stod för två tredjedelar av världens kopparproduktion.

Jag själv blev för ett antal år sedan nyfiken på att lära mig mer om den stad jag vuxit upp i och hur den hade utvecklats. Kunde jag kombinera min gamla hobby, frimärksamlande, med att visa Faluns utveckling i form av en filatelistisk utställningssamling? Rubriken kändes given: "Falun – mer än gruva och korv".

Som sekreterare i Riksföreningen för Hembygdsfilateli var jag redan involverad i föreningens 25-årsjubileum som firades i Stockholm med utställningen HOLMEX

ULLA LUNDQVIST är född 1936, och uppvuxen i Falun. Efter studier på Grafiska Institutet följde åtta år i fem olika länder under makens utlandstjänstgöring. År 1975 anställdes hon på Frimärkshuset AB och arbetade där i 14 år. Därefter skötte hon konferensverksamheten på Lärarnas Hus i Stockholm. Hon har varit sekreterare i Hembygdsfilatelisterna mellan 2007 och 2013 och är nu med i valberedningen för Postmusei Vänner.

2008. Jag blev uppmanad av mina styrelsekamrater att själv få ihop en utställningssamling till detta evenemang. Att få "gräva fram" och sortera i det jag samlat under många decennier var mycket givande. Samlingen blev ett hembygdsexponat som sorterar under utställningsklassen Open, vilket

Falun omkring år 1700. Detalj ur Erik Dahlberghs "Svecia Antiqua et Hodierna".

innebär att man får ha med upp till 50 % icke filatelistiska objekt, som t.ex. vykort, biljetter och reklamtryck. Kravet är att objekten skall belysa ämnet. Mina fyra ramar, det vill säga 64 albumblad blev färdiga till Holmex 2008 och jag gav mitt exponat just namnet "Falun – mer än gruva och korv".

Tidigt insåg jag att "Idrottsstaden Falun" skulle bli ett eget område i min filatelistiska hembygdssamling. Tack vare min familjs och mitt eget idrottsintresse redan som ung, hittade jag många objekt i gömmorna. Övrigt kompletterades på mässor osv. Resultatet blev bland annat underlag för denna artikel. Jag erfar att formen för min samling kanske också är ett lite nytt sätt att samla. Det är hembygdssamlade kombinerat med motiv/temasamlade! På så sätt kan min samling och denna artikel kanske vara av intresse för en än större läsekrets, och bli ett exempel på hur filatelin förändras, och inspirera till nya sätt att kombinera sina olika intressen med sitt samlande.

Lite idrottshistoria

Medvetandet om människans behov och önskan att röra på sig växte fram under 1700- och 1800-talen. Inspirationen kom från olika håll, till exempel Rousseaus "Emile", publicerad redan 1762, där det sägs att kroppens och själens utveckling måste gå jämsides med varandra. Därför borde ett hårdande liv i naturen med löpning, hopp, klättring, stenkastning, simning och till och med tyngdlyftning ingå i all uppfostran. Carl von Linné höll också föreläsningar i Uppsala om idrottens betydelse för hälsan.

Hos människan finns en instinkt att mäta sig med andra och här kommer tävlandet in i bilden. Gustaf III arrangerade så kallade karusseller eller ryttarspel under 1770-1780-talen och de refererades utförligt i pressen och kan på sitt sätt rubriceras som idrott och tävlande i ordets moderna betydelse. Krigsakademien på Karlberg hade en rad idrotter på sitt schema redan år 1792, och olika skolor i landet följde gradvis efter, främst under 1800-talets senare del. Väderleksförhållanden på-

verkade naturligtvis även förutsättningarna för vilka sporter som blev aktuella att utöva.

Idag finns Riksidrottsförbundet, som är en paraplyorganisation över alla olika idrottsföreningar i Sverige. Det tillkom i maj 1903 och fem år senare bildades Svenska Skidförbundet. Förbundskanslierna för båda finns sedan maj 2001 på "Riksstadion Lugnet" i Falun. Lugnetanläggningen, ansedd som en av Europas förnämsta, hyser idag 56 av de 65 discipliner som ingår i Riksidrottsförbundet.

Postalt och filatelistiskt sett har Sverige inte varit så tidigt att uppmärksamma idrotten. De första svenska frimärkena med idrottsmotiv kom först år 1949, då den 2:a Lingiaden uppmärksammades. De första specialpoststämplarna med idrottsanknytning är från det postkontor som var öppet på Stadion i Stockholm i samband med olympiaden 1912. Då fick vi också vår första "idrottsreketikett" från nämnda postkontor.

Tidigast i samlarsammanhang är brevmärkena. Det första svenska brevmärket med idrottsanknytning kom år 1908 för "Nationella Skidtäflingar" i Sundsvall detta år. Det finns i olika typsnitt och färger. Året därpå kom ett tidstypiskt designat brevmärke till "Nordiska Spelen" i Stockholm som ägde rum den 8-14 februari 1909.

Brevmärken från "Nationella Skidtäflingar" i Sundsvall 1908 och "Nordiska Spelen" i Stockholm 1909.

Idrottsevenemang i Falun

För idrottsintresserade är Falun mest känt för vintersport. Vad som är mindre känt är att det i Falun redan år 1792 arrangerades Sveriges första moderna officiellt utlysta friidrottstävlingar. Tävlingarna kungjordes i *Falun Weckoblad* (1786-1821), nr. 49, den 12 oktober 1792 och gällde: ”de färdigaste i simmande, löpande och kastande”, och blev alltså en trekamp.

Belöningen för segrarna i dessa första friidrottstävlingar var 10 riksdaler. För att förstå värdet av den summan vid denna tid tittar vi i Lagerqvist och Nathorst-Böös’ bok: ”Vad kostade det?” På 1790-talet finner vi att lönen för en fartygsstyrman var 10 riksdaler specie i månaden. En annan källa uppger att en läroverkslärare i Stockholm hade en årslön på något över 30 riksdaler. Det var alltså en betydande penningssumma som delades ut i pris.

Initiativtagare och arrangörer av tävlingarna var Gustaf Halldin (1741-1813) och Johan Gottlieb Gahn (1745-1818). Tävlingarna hölls i ”Noret utanför herr Rådman Grens gård” i Falun. Halldin var donator av prispengarna. De två följande åren hölls motsvarande tävlingar och resultatet av tävlingarna presenterades i ”Weckobladet” men därefter upphörde tävlingarna, förmodligen

på grund av att Halldin flyttade från Falun. I en skrift från Dalarnas Idrottsmuseum år 1994 finns en artikel författad av Åke Svahn om dessa Sveriges första moderna friidrottstävlingar. Bland annat frågar sig författaren om Pehr Henrik Ling kände till tävlingarna i Falun. Gustaf Halldin, Falutävlingarnas arrangör, donerade också 1803 en akademisk professur i idrott till Uppsala Universitet.

Tävlingsidrottandet återkom i Falun under 1800-talets slut, som var nationellt sett tidigt. Redan åren 1882-1883 höll läroverkseleverna i staden tävlingar i skidåkning, de första kända i Dalarna. Elever vid Falu Högre Allmänna Läroverk, årskurserna 4-7, tävlade våren 1883 i skridskoåkning och de skickligaste fick priser. På läroverkets idrottsplan anordnade Falu Gymnastikförening samma år fotbollsövningar. Den 23 januari 1897 bildade några av läroverkseleverna Dalarnas äldsta och fortfarande verksamma idrottsförening, IFK Falun. Det var den tredje idrottsföreningen i sitt slag i Sverige. Ett par år senare arrangerades den första riktiga skridskotävlingen i Falun på en bana vid ångbåtshamnen. De tävlande var indelade i fyra klasser, två med flickor och damer, två med ynglingar och män, och priser delades ut till de två skickligaste personerna i varje grupp.

Utsikt över Falun från Södra Järnvägsstationen 1860, den plats där de första idrottstävlingarna ägde rum 1792-1794. Litografi av Albert Blombergsson. Dalarnas Museum.

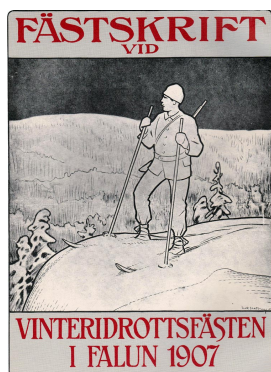
Den första skidlöpningstävlingen med Falun som centrum hölls år 1897. Det var en distanstävling Falun – Gävle. Fyra år senare, 1901, hölls en budkavletävling med start i Falun, till Krylbo – Enköping – Stockholm. Dessa tävlingar gick i obanad terräng. I den första, 1897, var deltagarna huvudsakligen samer och nybyggare från Norrland.

De sex första pristagarna i skidtävlingen Falun-Gävle 1897 samt samnen Rimpi, sittande till vänster, vilken blev sjuk under loppet och måste vila i 2 timmar. Segraren Anders Kuoljok sittande längst till höger. I mitten tvåan J.O. Grubbström. Foto i Dalarnas Muséum.

Vinteridrottsfästen 1907

Ett för sin tid stort evenemang genomfördes den 21 till 25 februari 1907. Inbjudan till tävlingarna i Falun var införd i årsskriften "*På skidor 1906-1907*" och man försökte engagera hela svenska folket. Alla folkskolor i Dalarna hade fått en inbjudan till grupp-tävling. En särskild publikation utgavs till "Vinteridrottsfästen".

Omslag tecknat av Erik Hedberg i Järbro.

Både Selma Lagerlöf och Carl Larsson, liksom även Anders Zorn, bidrog med artiklar i "fästskriften". Arrangemangen var omfattande, 800 tävlande hade anmält sig, med ledare och funktionärer cika 1.000 personer, som skulle inkvarteras i en stad med 10.800 innevånare. Många extratåg från olika delar av landet hade satts in för att få publik under dessa dagar.

Tävlingarna inleddes med en budkavletävling med 13 lag och starten gick på fredagen kl. 06.10 i Älvdalen, med mål i Falun. Fågelvägen var den totala sträckan 128 km, och gick till stora delar i djup nysnö. Slutseg-rare blev Särna Skidklubbs lag, som därmed tog hem "Konungakannen", följt av Värmland-Dalarnas Skidlöparförbund endast 6 sekunder efter.

På lördagen pågick både hastighetsåkning på skridskor och officerarnas skidtävlingar. Söndagen ägnades åt ungdomens och damernas skidtävlingar, följt av "Folkskolebar-nens grupptäflan". Skolungdomens back-löpning resulterade mest i kullerbyttor och fick avbrytas av säkerhetsskäl. På eftermid-dagen startade tävlingen i den stora hopp-backen, inför 6.000 åskådare. Stockholmarna utmärkte sig och näst bäst var Sundsvalls-hopparna.

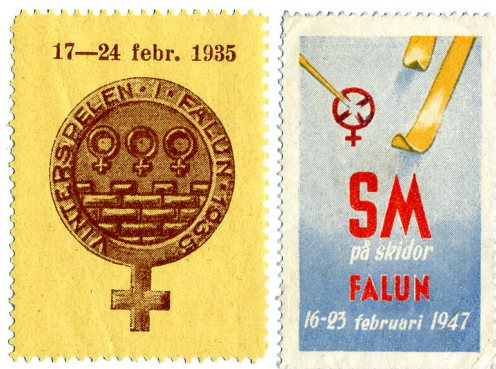

Vykort visande skidbacken, sänt 1914.

På kvällen skedde prisutdelning på Stora Torget med fackeltåg, samt fyrverkeri vid hoppbacken. Följande dag avslutades spelen med både 60 och 30 km nationella längd-löpningar på skidor och dessutom hölls på eftermiddagen travtävlingar på sjön Tisken.

De fyra dagarnas tävlingar avslutades samma afton ”åh allmänna läroverkets med flaggor prydda högtidssal, som var till trängsel fylld av pristagare och åskådare”. Landshövding Fredrik Holmquist delade ut priserna och tal hölls i vilket skididrottens betydelse kraftigt betonades.

Det skulle sedan dröja nästan 50 år innan Falun åter stod som arrangör för ett stort vintersportarrangemang. Mindre tävlingar hölls, som SM på skridsko och konståkning år 1910 respektive 1919. Åren 1935 och 1947 var Falun platsen för SM på skidor. Från båda dessa SM finns var sitt brevmärke utgivet. År 1935 avbildas medaljen och år 1947 en komposition av skidor, text och datum. Lagg särskilt märke till symbolen för metallen koppar som visas i stavens trissa!

Brevmärken från SM i skidor 1935 och 1947.

VM på skidor 1954

En riktigt stor händelse i Faluns moderna historia ägde rum i staden mellan den 13 och 21 februari 1954, då Falun arrangerade VM på skidor. 21 nationer deltog med cirka 500 tävlande. Vädret var soligt men mycket kallt. Mest framgångsrik bland skidåkarna blev Vladimir Kusin som vann både 30 och 50 km. Han var en ur den 51 man stora ryska truppen. Sovjetunionen hade inte tidigare deltagit i större internationella skidtävlingar.

En svensk skidåkare fick sitt stora genombrott under detta VM. Det var Sixten Jernberg. Han medverkade till att Sverige tog bronsplatsen på stafetten och han var bäste

Brevmärket för VM 1954.

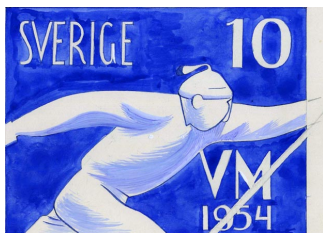

Vykort utgivet för VM 1954.

svensk på en fjärde plats på 30 km. Trots kylan kom 25.000 åskådare till Lugnet för att se 50 km loppet, och till backhoppningen i Källviksbacken infann sig smått otroliga 50.000 åskådare. Falun placerade sig på världskartan tack vare ett mycket lyckat Skid-VM.

Det svenska postverket uppmärksammade VM på skidor genom att utge två frimärken, 20 öre grå med en skidlöpare som liknar ”Mora Nisse” Karlsson i allt utom ansiktet. Ingen levande person utom kungen fick då avbildas på frimärke. På nästa märke, 1 kr blå, finns en kvinnlig störtloppsåkare, också med ett ”neutralt” ansikte. VM:s alpina del gick i Åre.

Året innan, 1953, hade Riksidrottsförbundet firat sitt 50-årsjubileum, som också uppmärksammats av postverket med fyra frimärken. På 10-öresfrimärket visades en backhoppare.

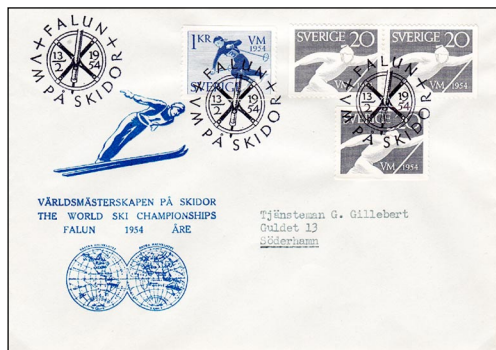
Förlagor av Stig Blomberg för VM-frimärkena 1954. Postmuseum.

Skiss av Georg Lagerstedt för 1-kronasfrimärket till VM 1954. Postmuseum.

De utgivna frimärkena.

Förstadagsbrev avstämplat i Falun den 13 februari 1954.

NM i skidskytte 1956

Skytte i tävlingsform hade utvecklats inom det militära och prisskjutningar förekom redan under medeltiden. Redan år 1861 bildades en skarpskytteförening i Falun och 1866 anordnades den första "riksskyttetävlingen" i huvudstaden. Kombinationen av skidåkning och skjutning sorterades under Sveriges Militära Idrottsförbund. Inte förrän 1988 bildades Skidskytteförbundet efter en segsliten process. Detta innebar att det nordiska mästerskap som hölls i Falun 1956, som efterdyning till 1954 års lyckade VM, som arrangerades av Dalregementets Idrottsförbund, idag har blivit lite bortglömt. Postalt bidrog postverket med en specialstämpel, som visade en tecknad skidåkare med gevär på ryggen.

Lugnetanläggningen

En förutsättning för att Falun skulle få arrangera ytterligare ett skid-VM var att sta-

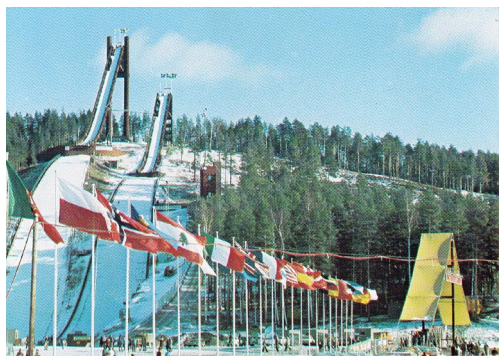

Specialstämpel för NM i skidskytte 1956.

den skulle bygga en modern skidanläggning. Så skedde under en kort intensiv period 1971-1972. Lugnethallen invigdes i december 1972 och något senare invigdes 70- och 90-meters hoppbackarna med bromsplan och läktare.

Sixten Jernberg

Vid OS i Cortina år 1956 blev Sixten Jernberg den store mästaren på skidor. Han vann guldmedalj på femmil, silver på 15 och 30 km

Vykort visande 70- och 90-meters hoppbackarna i Lugnet.

och brons i stafett. För de prestationerna tilldelades han *Svenska Dagbladets* guldmedalj, ”Bragdguldet”, det året.

Sixten Jernberg ställde upp i tre OS i rad och vann totalt fyra OS-guld, tre silver och två brons och han var aldrig sämre än femma i någon av de olika starterna. På SM-tävlingar tog han totalt 32 guldmedaljer och senare vann han Vasaloppet två gånger.

Med denna strålande karriär var det naturligt för det svenska postverket att välja ett foto på Sixten Jernberg till frimärkshäftet ”Vintersport på skidor”, som gavs ut den 23 januari 1974 inför kommande VM i Falun. Sixten Jernberg lär ha haft en av sin karriärs hårdaste dagar då han satt och signerade förstadagsbrev på postkontoret i Falun under utgivningsdagen. Han fick nämligen skriva sin autograf 4.000 gånger under den dagen. För detta evenemang var han inte tränad, utan fick skrivkramp och måste ta pauser trots de långa köerna runt honom.

Svenska Skidspele

Svenska Skidspele har genomförts i Falun ett flertal gånger. Postverket har ofta haft

Sixten Jernberg signerar förstadagsbrev år 1974.

Signerat förstadagsbrev sänt till artikelförfattaren.

specialstämplat, som redovisas i sammanställningen i slutet av denna artikel. Under åren 1963 och 1967 utgavs även brevmärken, i samma utförande som 1954 års VM-brevmärke, och åren 1968-1969 med Falu stads-vapen som motiv.

Brevmärken för Svenska Skidspele 1963, 1967-1969.

Vykort visande invigningen av Skid-VM 1974.

Skid-VM 1974

I februari 1974 var det dags för VM på skidor i Falun igen. Om 1954 varit i kallaste laget, blev det nu i stället problem med värmen denna period. Mildväder rädde och det var knappast någon snö alls i terrängen vid Lugnet. Ett kort möte hölls av tävlingsledningen några dagar före invigningen; beslut måste tas om man skulle tävla eller inte. Det blev trots allt ”ja” till att genomföra tävlingarna och fastän det milda vädret fortsatte, lyckades VM-organisationen genom ett fantastiskt arbete genomföra ett bra VM. Snö skottades ihop utanför Falun och lastbilar gick i skytteltrafik till Lugnet.

I tävlingarna deltog 30 nationer och nu dominerade den östtyska truppen. För Sveriges del tog bland annat Thomas Magnusson en hedrande guldmedalj på 30 km. Den var extra viktig eftersom Sverige behövde revansch efter en fadäs på herrstafetten, där laget diskvalificerats. Anledningen var att för Sveriges startman, Hans-Erik Larsson, lossnade ena bindningen på de nya plastskidorna redan inne på stadion. Han fick en ny skida av en västtysk ledare, men efter ett par kilometer lossnade även den andra bindningen. Ännu ett lån av skida gjordes, men det betydde omärkta skidor i tävlingen och diskvalificering av laget. Enligt senare uppgifter skall skruvarna till bindningarna ha varit de gamla för träskidor, och som inte fungerade för plastskidor.

Guld- och Silvermedaljörerna på 30 km vid Skid-VM 1974

Vykort från VM 1974 med Thomas Magnusson på väg mot guldmedaljen och Juha Mieto som tog silvret.

Både VM-arrangemangen och skidstadion fick toppbetyg från alla håll och 160.000 åskådare såg tävlingarna. Ekonomiskt blev det trots allt en miljon kronor i förlust för arrangörerna på grund av snöbristen och de extra resurser som det milda vädret krävde.

De frimärken som utgavs den 23 januari inför VM såldes i häften om 2×5 olika motiv, samtliga i valören 65 öre. Motiven var backhopparen Kjell Sjöberg, skidåkaren Sixten Jernberg, stafettåkarna Gunnar Larsson (Hulå-Gunnar) och Assar Rönnlund, slalomåkaren Rune Lindström och skidåkerskan Toini Gustafsson-Rönnlund.

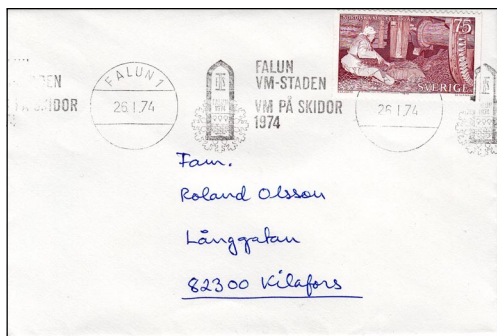
Frimärksutgåvan "VM på skidor" 1974.

En fotoförлага för Sixten Jernbergfrimärket.
Postmuseum.

Ett retuscherat fotografi, nästan samma som den första fotoförlagan här ovan, men med tusch inlagd skog i bakgrunden. Postmuseum.

I samband med VM använde postkontoret i Falun även en tillfällig maskinstämpel under tiden 22 februari 1973 till 24 februari 1974.

Skid-VM 1993

År 1993 fick Falun förtroendet att för tredje gången arrangera VM på skidor. Posten gav då ut frimärkshäftet "Sportmästerskap" den 28 januari samma år, med sex olika frimärken med valören 6 kr., gällande för utlandsporto.

Marie-Helene Westin, ofta kallad "Billan", avbildades som representant för skid-VM.

Frimärke utgivet 1993 visande Marie-Helene "Billan" Westin.

Vädret var bästa tänkbara med god snö-tillgång för detta VM. Till och med på öppningsdagen föll snö då kung Carl XVI Gustaf invigde spelen inför 25.000 åskådare. Detta VM kom att domineras av normmännen på herrsidan och ryskorna på damsidan. En manlig skidåkare, Vladimir Smirnov från Kazakstan, lyckades ta tre medaljer. Ett verkligt publikrekord för Sverige, för ett arenaarrangemang, slogs under fredagens herrstafett 4x10 km med minst 60.000 åskådare. Tyvärr misslyckades det svenska laget på den första sträckan och kom på sjätte plats. Det var förstås normmännen som vann. Den allra sista dagen fick Sverige en hjälte; Torgny Mogren som startat försiktigt i 50 km-loppet var till sist uppe i täten och vann en överlägsen seger.

Skid-VM 1993. Torgny Mogren.

Skid-VM 2015

Nålmärke att sätta på kläderna, framställt för Skid-VM 2015.

Falun valdes för fjärde gången att få arrangera VM i nordisk skidsport år 2015. Deltagarna var cika 700 och de kom från 55 länder. De milda vintrar vi haft på senare år skapade en viss oro för snötillgången, men det gav inga problem. VM 2015 blev en stor succé med 280.000 åskådare, hundratals miljoner TV-tittare och resultatmässigt det bästa svenska skid-VM någonsin med 9 medaljer. Trots det blev Norge totalt sett bästa nation med 20 medaljer, varav 11 guld. Giganterna var Petter Northug och Terese Johaug. För Sveriges del tog Charlotte Kalla fyra medaljer, varav guld i 10 km fristil, medan Stina Nilsson tog tre silvermedaljer. Johan Olsson vann guld på 15 km fristil och brons på 50 km. Många har berättat att det var en fantastisk stämning bland publiken runt spåren, och stämningen kändes även för oss TV-tittare. Överraskande många ”exotiska” deltagare hejades fram av en entusiastisk publik.

Ett sorgligt kapitel från detta VM var att Posten varken uppmärksammade det med frimärken eller ens en minnespoststämpel. Med så många utländska gäster i en stad av Faluns storlek, och Posten använder inte den chans till uppmärksamhet som vykort och specialstämplat ger! Ett VM i en stad som av FN utnämns till Världsarv tycker jag borde fått uppmärksamhet av både Posten och vykortsförlag.

EM på skridsko

Vi fortsätter med vinteridrott, men flyttar oss till Kopparvallen i stadens utkant, och tillbaka till år 1955. Där avgjordes EM i skridskolöpning 4–6 februari. Bland de tävlande fanns Sigge Ericsson från Östersund som på lördagen lyckades vinna ett av dagens lopp, 5.000 meter. Han var därmed en av de tre som på söndagen hade chans att bli europamästare totalt. De övriga två var ryssar. På 1.500 meter blev Sigge trea och måste då slå Goncharenko med sex sekunder på det avslutande 10.000 metersloppet för att vinna. De 15.000 åskådarna på Kopparvallen (varav undertecknad var en) bjöds på stor spänning då Sigge Ericsson lyckades vinna med 30 sekunders marginal och därmed blev en mycket populär segrare.

Ett frimärke med en skridskoåkare får här illustrera skridskosporten. De utgavs i tre olika valörer inför VM på skridsko 1966 och visar 1956 års VM-segrare på 500 meter E. Grisjin från Sovjet. Framärkena såldes i häften om fem 3-sidiga par.

Vykort utgivet till EM på skridskor 1955.

Frimärksutgåvan inför skridsko VM 1966.

Bandy

Kopparvallen har varit hemmaarena för en annan skridskoåkare, nämligen "Bempa" Ericsson, bandyspelaren. Bandy har spelats på elitnivå av Falu BS under många år. I samma knattelag i stadsdelen Elsborg spelade under uppväxttiden också Håkan Sundin. De två kom så småningom att spela mot varandra i allsvenskan i bandy.

Bernt Ericsson, "Bempa" med hela bandysverige, debuterade i allsvenskan som 15-åring och i landslaget 1962. Han tog två SM-guld med Falu BS, fem VM-silver i landslaget, tre VM-brons och höll länge målrekordet i division 1 med 41 mål under en säsong. Han var mycket allsidig och har representerat Falu BS i A- B- och juniorlaget i bollsporterna ishockey, fotboll och bandy.

"Bempa" är en av spelarna på bandyfrimärkena som Postverket utgav den 25 januari 1979. Han avslutade karriären just 1979 efter att ha fört Karlstadslaget Boltic till SM-guld. Den andre bandyspelaren på bandyfrimärkena är Jan Alinski. Han var född i Falun, men växte upp i Sägmyra, som numera ingår i Falu kommun. Fotot för frimärket togs vid en bandymatch 1970 på Söderstadion mellan Falu BS och Hammarby. Det var Jan Alinskis allsvenska debut.

Frimärkena utgavs i blå färg med valör 1,05 kr och i orange färg med valören 2,50 kr för utlandsporto. Samtidigt framställde postverket ett vykort, som visade ett av frimärkena samt förstadagsstämpeln för denna utgåva.

Förslag till frimärke för utgåvan "Bandy" 1979. Postmuseum.

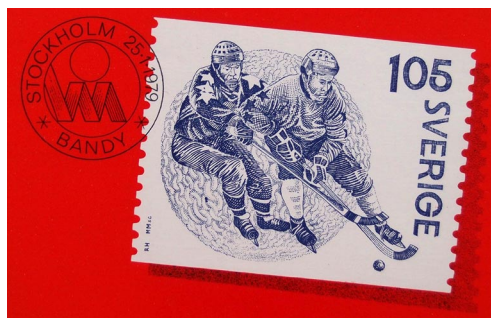
Det fotografi som användes som underlag för frimärkena "Bandy" 1979. Postmuseum.

Montage för "Bandy" 1979. Postmuseum.

De utgivna frimärkena.

Det av Postverket framställda så kallade PT-kortet för frimärksutgåvan "Bandy" 1979.

Tyngdlyftning

En värdig representant för idrottsstaden är Falu Atletklubbs tyngdlyftare Hans Bettembourg, född 1944. Han slog 13 världsrekord under sin karriär. Av dessa var 12 i grenen ”press”, som numera är borttagen. Vid OS i München 1972 var han en av guldfavoriterna, men det blev bronsmedalj i mellantungvikt. En trolig anledning var nog att han brutit båtbenet i ena handen alltför nära in på tävlingarna. Under sin aktiva tid tog Hans medaljer i OS, EM, NM (guld), och SM (guld) och satte förutom världsrekorden ett flertal svenska rekord.

Cykel

Falu Cykel Klubb startade 1923 och i juli 1975 hade klubben ansvaret för det årets Cykel-SM. Det vanns överraskande av hemmasonen Roine Grönlund, som slog de tidigare olympierna. Det var klubbens bästa framgång dittills. Den framgången har slagits med råge under förra årets OS i Rio de Janeiro. Mycket lite känd för svenska folket då, överraskade Jenny Rissveds, 22 år, från Falun, som tog guldmedalj i mountainbike crosscountry. Det ser ut som en oerhört krävande sport att få cykeln att klättra upp och över stora stenar och måste kräva enorm koncentration och styrka.

Det var en bragd som Jenny gjorde och som hon vid målgången inte kunde fatta ens själv, att döma av TV-bilden av hennes egen reaktion. Hon hade fyra dagar tidigare vurpat

Signerat vykort med Hans Bettembourg.

under träningen och skadat en armbåge och framför allt ena knäet. Hon blev då sydd med 10 stygn. Hon berömde den brasilianske läkaren som hon menade bidrog till segern. Under andra varvet hoppade kedjan av och konkurrenterna körde förbi, medan hon slet med kedjan. Hon lyckades ändå ta in mer och mer på täten och vann till slut med 37 sekunder. Med tanke på att Jenny just blivit senior 2016 får vi hoppas att hon har många lyckosamma år framför sig, och får fortsätta att visa världen att hon är bäst.

Fotografi från U23 VM i Nove Mesto, Tjeckien i mountainbike crosscountry 2016 där Jenny Rissveds blev världsmästare. Foto: Joakim Rissveds.

skedde på Lugnet inför 30.000 åskådare. Där var också det största av tre olika tävlingsområdena. Vädret var utmärkt och tävlingarna en succé.

Flera olika vykort utgavs i samband med tävlingarna, några visar tecknade skisser på tävlingsområden och förläggningar. Ett kort visar också stadens symbol "Falu-jungfrun". En specialstämpel fanns också under tävlingarna. Detta tycks vara det postala spår som O-ringen lämnat efter sig. Ännu ett minne fanns i min fars efterlämnade lådor, en obruten förpackning spelkort från O-ringen. Cirka 2.000 förpackningar hade delats ut vid prisutdelningarna, har jag senare fått veta.

Vykort med "Falu-jungfrun" utgivet till 5-dagarsorienteringen 1985.

Fräidrott

Två fräidrottsprofiler har tidigare förknippats med Falun under 2000-talet och det är tvillingarna Kallur. De tävlar för Falu IK. Susanna "Sanna" var den som först satsade på häcklöpning. Jenny valde först sprint, men bytte till häcklöpning två år senare. Efter återkommande skadeproblem avslutade hon sin

fräidrottskariär 2011. Sanna vann junior-VM år 2000 och segrarna fortsatte ute i Europa och världen. Vid inomhus-VM i Moskva 2006 tog hon brons på 60 meter häck och det året tilldelades Sanna Radiosportens Jerring-pris. På våren 2008 satte hon världsrekord på 60 meter häck inomhus, ett världsrekord som hon fortfarande innehar. Förväntningarna var därför mycket stora på henne vid OS i Peking samma år. Där föll hon dock så olyckligt i semifinalen att hon försvann ur tävlingen. Att det därmed skulle bli åtta års skadefrånvaro kunde ingen ana då.

Vid OS i Rio förra året ingick Sanna Kallur i laget igen. Det måste ses som en otrolig bragd att ta sig tillbaka till världseliten efter åtta år. Tyvärr gick hon inte vidare efter uttagningsheaten. Hon vann dock både SM och Finnkampen under 2016. Systrarna Kallur har varit och är härliga förebilder och representanter för sin generation och fina ambassadörer för Falun och Sverige ute i världen.

Sanna Kallur. Signerat vykort.

Jag avslutar denna exposé, som är byggd på min hembygdssamlings kapitel "Idrottsstaden Falun", med en förhoppning att den

skall kunna inspirera fler till att samla på detta lite nya sätt inom filatelin.

Specialstämplar från Falun med idrottsmotiv

År	Evenemang	Datum	Motiv
1954	VM skidor	13-21/2	skidstav
1956	NM skidskytte	10-12 febr	militär skidlöpare
1961	Sv Skidspelen	10-12 febr	skidspets med åkare på
1962	” ”	19-21 jan	”
1963	” ”	8-10 febr	”
1965	” ”	5-7 dec	”
1967	” ”	20-22 jan	”
1968	” ”	22-25 febr	”
1969	” ”	30/1-2/2	”
1971	” ”	26-28 febr	”
1973	” ”	22-25 febr	”
1973-74	Maskinstämpel Falun 1	22.3.1973-21.2.1974	FALUN VM-STADEN VM PÅ SKIDOR 1974
1974	Vintersport på skidor	23/1-24/2	2 skidspetsar, 2 stavtrissor
1974	VM skidor	16-24 febr	emblem skida snöstjerna
1975	Sv skidspelen, Falu Spelen	20-23 febr	kurbits inramad av 4 skidpar
1976	Sv skidspelen	25-29 febr	kommunvapnet i skidspets
1977	” ”	2-6 mars	” ”
1978	” ”	3-5 mars	” ”
1979	” ”	24-25 febr	” ”
1980	” ”	8-9 mars	” ”
1981	” ”	7-8 mars	” ”
1982	” ”	12-14 mars	” ”
1987	” ”	6-8 mars	” ”
1988	” ”	11-13 mars	” ”
1989	” ”	9-12 mars	” ”
1989	Korpens Riksstämman	16-18 juni	Kugghjul m kommunvapen i
1991	Sv Skidspelen	7-10 mars	kommunvapnet i skidspets
1992	” ”	5-8 mars	”
1992	Frimärks-SM distr final	5-6 sept	hoppbackarna
1993	VM skidor	18-28 febr	Arrangemangets logotype

Källor och litteratur

Dalarnas Idrottsmuseum, Falun.

Dalarnas Museum, Falun.

Daniels Sven Olsson

Dalarnas Idrottsmuseum [red. Daniels
Sven Olsson],
Falun 1994. (artikel av Åke Svahn).

Dybeck, Björn,
Falun i gamla vykort.
Zaltbommel 1999.

Foto-Dalmas, Leif Forslund.

Idrottsarvet:

*medlemsblad för Dalarnas idrottshistoriska
förening.*

**Lagerqvist, Lars O. & Nathorst-Böös,
Ernst,**

Vad kostade det?
5. rev. uppl. Stockholm 2002.

Lundén Bertil och Lundin Lars-Erik,

Falu-bygdens posthistoria.
Borlänge 1988.

***På skidor: Skid- och Friluftsför-
främjandets årsbok,***
1906-1907.